

STATIV

tvoření

- tvoří se připojením sufixů ke kmeni, nemá prefixy (!)
- jde o gramatickou kategorii, kterou někteří badatelé považují za nominální a jiní za verbální - syntaktická a morfologická kritéria ji řadí mezi slovesné kategorie, sémantická kritéria mají zase blízko k jmenným kategoriím
- výchozím slovním druhem je sloveso, přídavné jméno a méně často podstatné jméno
- z historického hlediska jde o univerbizaci verbálního adjektiva a zájmena v roli podmětu

ḥalīqum* > *ḥalqum* „ztracený“ (ḥlq*) + **'a+ku* „já“ → *ḥalqāku* „jsem ztracený“

Přehled sufixů stativu:

	sg.	pl.
1. os.	- <i>āku/-ēku</i>	- <i>ānu/-ēnu</i>
2. os. mask.	- <i>āta/-ēta</i>	- <i>ātunu/-ētunu</i>
2. os. fem.	- <i>āti/-ēti</i>	- <i>ātina/-ētina</i>
3. os. mask.	-∅	- <i>ū</i>
3. os. mask.	- <i>at/-et</i>	- <i>ā</i>

1) STATIV OD NOMINÁLNÍCH KMENŮ

- kmen stativu u podstatných a přídavných jmen je roven nominálnímu kmeni, tj. odpadne koncovka s mimací, u feminin odpadá i sufix *-(a/e)t-*

šalmum „zdravý, bezvadný, v dobrém stavu“ → kmen: *šalm-*

	sg.	pl.
1. os.	<i>šalm-āku</i> „(já) jsem zdravý“	<i>šalm-ānu</i> „(my) jsme zdraví“
2. os. mask.	<i>šalm-āta</i> „(ty) jsi zdravý“	<i>šalm-ātunu</i> „(vy) jste zdraví“
2. os. fem.	<i>šalm-āti</i> „(ty) jsi zdravá“	<i>šalm-ātina</i> „(vy) jste zdravé“
3. os. mask.	<i>šalam-∅</i> „(on) je zdravý“	<i>šalm-ū</i> „(oni) jsou zdraví“
3. os. mask.	<i>šalm-at</i> „(ona) je zdravá“	<i>šalm-ā</i> „(ony) je zdravé“

- končí-li nominální kmen na **dva různé** konsonanty, vkládá se ve 3. os. sg. mask. mezi tyto konsonanty **vokál totožný s vokálem kmene**

šalmum „zdravý“ → kmen: *šalm-* → 3. os. sg. mask. *šalam-∅* „(on) je zdravý“

seḥrum „malý“ → kmen: *seḥr-* → 3. os. sg. mask. *seḥer-∅* „(on) je malý“

Kmeny s reduplikovaným konsonantem na konci:

šarrum „král“ → kmen: *šarr-*

	sg.	pl.
1. os.	<i>šarr-āku</i> „(já) jsem král“	<i>šarr-ānu</i> „(my) jsme králové“
2. os. mask.	<i>šarr-āta</i> „(ty) jsi král“	<i>šarr-ātunu</i> „(vy) jste králové“
2. os. fem.	<i>šarr-āti</i> „(ty) jsi král“	<i>šarr-ātina</i> „(vy) jste králové“
3. os. mask.	<i>šar-∅</i> „(on) je král“	<i>šarr-ū</i> „(oni) jsou králové“
3. os. fem.	<i>šarr-at</i> „(ona) je král“	<i>šarr-ā</i> „(ony) je králové“

- končí-li nominální kmen na **dva stejné** konsonanty, dochází ve 3. os. sg. mask. ke **ztrátě jednoho** z reduplikovaných konsonantů

Kmeny s kmenovým vokálem -ē-:

- kmeny s kmenovým vokálem -ē- připojují sufixy s -ē- vokálem (-ēku, -ēta, -ēti, -et, -ēnu, -ētunu ...)

- je to důsledek progresivní harmonie vokálů

bēlum „pán“ → kmen: *bēl-*

	sg.	pl.
1. os.	<i>bēl-ēku</i> „(já) jsem pán“	<i>bēl-ēnu</i> „(my) jsme pánové“
2. os. mask.	<i>bēl-ēta</i> „(ty) jsi pán“	<i>bēl-ētunu</i> „(vy) jste pánové“
2. os. fem.	<i>bēl-ēti</i> „(ty) jsi pán“	<i>bēl-ētina</i> „(vy) jste pánové“
3. os. mask.	<i>bēl-∅</i> „(on) je pán“	<i>bēl-ū</i> „(oni) jsou pánové“

3. os. fem. *bēl-et* „(ona) je pán“ *bēl-ā* „(ony) je pánové“

2) STATIV VERBÁLNÍCH KMENŮ

základní kmeny (I. kmeny):

- mezi 1. a 2. radikál se vkládá vokál **-a-**

SCHÉMA: $R_1 + -a- + R_2 + R_3 + \text{konjugační sufix}$

- vokál kmene (mezi 2. a 3. radikálem) není až na jedinou osobu vyjádřen, viditelný je jen v osobě, která nepřibírá konjugační sufix, tj. ve 3. os. sg. mask.

SCHÉMA 3 OS. SG. MASK.: $R_1 + -a- + R_2 + -i- + R_3 + \emptyset$

**prs parāsum (a/u)* „oddělit“ *PaRiS* „je oddělený“

	sg.		pl.
1. os.	<i>pars-āku</i> „(já) jsem oddělený“		<i>pars-ānu</i> „(my) jsme oddělení“
2. os. mask.	<i>pars-āta</i> „(ty) jsi oddělený“		<i>pars-ātunu</i> „(vy) jste oddělení“
2. os. fem.	<i>pars-āti</i> „(ty) jsi oddělená“		<i>pars-ātina</i> „(vy) jste oddělené“
3. os. mask.	<i>paris-∅</i> „(on) je oddělený“		<i>pars-ū</i> „(oni) jsou oddělení“
3. os. fem.	<i>pars-at</i> „(ona) je oddělená“		<i>pars-ā</i> „(ony) je oddělené“

význam stavu vytvořeného od podstatných a přídavných jmen

- tyto tvary mají význam „je XY“, tj. „je (kdo/kým), (co/čím)“

- stav od podstatných jmen se objevuje jen ve 2 kontextech, jinak jen výjimečně:

1) právní kontext - klasifikuje osobu jako patřící do určité sociální skupiny, čímž jsou dána i její práva a povinnosti

2) literární texty - jako epiteta spolu s přídavnými jmény

amtum „otrokyně“ *am-at* „je otrokyní“

awīlum „člověk/avíl“ *awīl-āku* „jsem avílem“

bēltum „paní“ *bēl-et* „je paní“

sinništum „žena“ *sinniš-ā* „jsou ženami“

šumma anāku sinnišāku „(i) když jsem (jediná) žena já“

význam stativu vytvořeného od sloves

Podle povahy děje, který slovesa vyjadřují, se dělí do dvou významových skupin:

1) **Činnostní slovesa (akční)** vyjadřují činnost vycházející od nějakého činitele, př. *vařit, hlásit, řezat* aj. Podle toho, zda se činnost týká podmětu nebo předmětu, dělíme slovesa na **bezpředmětová** (subjektová) a **předmětová** (objektová).

a) **předmětová slovesa** řídí pád jména, kterého se děj slovesa přímo týká, př. *čtu román, píši sestře, mluvím o počasí, dopustil se zločinu* aj.

- předmětová slovesa, která mají vazbu s bezpředložkovým akuzativem, jsou **přechodná** (tranzitivní), př. *táhnout vozík, poslouchat rozhlas*

b) ostatní slovesa jsou **nepřechodná** (intransitivní), př. *dosáhnout cíle, psát perem*.

Stejná slovesa mohou být **předmětová** i **bezpředmětová**, př. *vidí hrad x vidí daleko*. **Bezpředmětová slovesa** nepotřebují doplnění předmětem, př. *žít, jít, slzet, stárnout* aj. Tato slovesa mohou mít předmět jen ojedinele, jde o tzv. **vnitřní podmět**, který se uplatňuje v knižním stylu, př. *žít život, bojovat boj* aj.

2) **Stavová slovesa** vyjadřují stav nebo přechod z jednoho stavu do druhého, př. *stárnout, černat, růst* aj. Jsou vždy bezpředmětová.

- stativ vyjadřuje dlouhodobě trvající stav nebo dlouhodobě probíhající děj bez ohledu na jeho časové zařazení - je časově neutrální (ale jen zřídka odkazuje na budoucnost)

- stativ **přechodných** (tranzitivních) sloves má většinou pasivní význam - ten je primární

ḥulqum sabit „ztračená věc je zadržena“

*'ḥz 'aḥāzum (a/u) „vzít“ → stativ 3. os. sg. mask. 'aḥiz „(on) je (ode)braný/vzatý“

- u některých přechodných sloves se sekundárně vyvinul ve stativu i aktivní význam

mê „(on) zadržuje vodu“

*'ḥz 'aḥāzum (a/u) „vzít“ → stativ 3. os. sg. mask. 'aḥiz „(on) odebral/vzal“

	prasemitské tvary zájmen	akkadské tvary	sufixy stativu	konjugační prefixy	konjugační sufixy
1. os. sg.	*'an+'a+ku	anāku	-āku	a-	-∅
2. os. sg. m.	*'an+ta	attā	-āta	ta-	-∅
2. os. sg. f.	*'an+ti	attī	-āti	ta-	-ī
3. os. sg. m.		šū	*-a > -∅	ji > i-	-∅
3. os. sg. f.		šī	*-at-a > -at	ji > i-	-∅
1. os. pl.	*nV□+nV	nīnu	-ānu	ni-	-∅
2. os. pl. m.	*'an+t(u)m	attunu	-ātunu	ta-	-ā
2. os. pl. f.	*'an+t(i)n	attina	-ātina	ta-	-ā
3. os. pl. m.		šunu	-ū	ji > i-	-ū
3. os. pl. f.		šina	-ā	ji > i-	-ā

VENTIV

- sumerština i akkadština mají slovesné afixy vyjadřující kategorii cislokativu, která se v akkadštině nazývá ventiv (cis = lat. předložka „na této straně“, lat. venīre „přicházet“)
- obecně jde o gramatickou kategorii slovesa, která slouží k indikaci toho, že děj je vykonáván směrem k deitickému centru, což může být poloha mluvčího nebo jednoho z účastníků promluvy (mluvčí nebo adresát)
- sufix ventivu může také fungovat jako **dativ** sufigovaného osobního **zájmena 1. os. sg.** *-am/-m/-nim*, což je zřejmě až sekundární vývoj
- morfém ventivu v akkadštině je snad příbuzný s morfémem, pomocí něhož se vytváří v některých semitských jazycích tzv. *modus energicus* (energetický způsob) - ten se užívá k vyjádření něčeho, v co se silně věří nebo co chce mluvčí zdůraznit
- užití tohoto morfému jako ventivu by mohlo být i důsledkem vlivu mluvčích sumerštiny (sum. *m(V)-*)

tvoření

- tvoří se připojením sufixů *-am/-m/-nim* k určitému slovesnému tvaru
- distribuce sufixů je totožná jako u dativního tvaru sufigovaného osobního zájmena 1. os. sg., protože tyto tvary jsou s nimi formálně totožné:

1) *-am* po konsonantu *išruk-am* „věnoval(a) mi“

iškud-am „dospěl(a) (sem)“

2) *-nim* po dlouhém vokálu (tj. u sloves ve 2. a 3. os. pl.) *išrukū-nim* „věnovali mi“

išpurū-nim „poslali (sem)“

3) *-m* u sloves ve 2. os. sg. f. *tašrukī-m* „věnovala jsi mi“

šuprī-m „pošli (sem)“

Paradigma:

**kšd kašādum (a/u)* 1. „přijít, dospět (někam), dosáhnout“, 2. „podmanit si, dobýt, zmocnit se“

PRÉTERITUM

	sg.		pl.
1. os.	<i>akšud-am</i>	„dospěl jsem (sem)“	<i>nikšud-am</i> „dospěli jsme (sem)“
2. os. mask.	<i>takšud-am</i>	„dospěl jsi (sem)“	<i>takšudā-nim</i> „dospěli jste (sem)“
2. os. fem.	<i>takšudī-m</i>	„dospěla jsi (sem)“	<i>takšudā-nim</i> „dospěli jste (sem)“
3. os. mask.	<i>ikšud-am</i>	„dospěl (sem)“	<i>ikšudū-nim</i> „dospěli (sem)“
3. os. fem.	<i>ikšud-am</i>	„dospěla (sem)“	<i>ikšudā-nim</i> „dospěly (sem)“

PRÉZENS

	sg.		pl.
1. os.	<i>akaššad-am</i>	„přicházím (sem)“	<i>nikaššad-am</i> „přicházíme (sem)“
2. os. mask.	<i>takaššad-am</i>	„přicházíš (sem)“	<i>takaššadā-nim</i> „přicházíte (sem)“
2. os. fem.	<i>takaššadī-m</i>	„přicházíš (sem)“	<i>takaššadā-nim</i> „přicházíte (sem)“
3. os. mask.	<i>ikaššad-am</i>	„přichází (sem)“	<i>ikaššadū-nim</i> „přicházejí (sem)“
3. os. fem.	<i>ikaššad-am</i>	„přichází (sem)“	<i>ikaššadā-nim</i> „přicházejí (sem)“

PERFEKTUM

	sg.		pl.
1. os.	<i>aktašd-am</i>	„dospěl jsem (sem)“	<i>niktašd-am</i> „dospěli jsme (sem)“
2. os. mask.	<i>taktašd-am</i>	„dospěl jsi (sem)“	<i>taktašdā-nim</i> „dospěli jste (sem)“
2. os. fem.	<i>taktašdī-m</i>	„dospěla jsi (sem)“	<i>taktašdā-nim</i> „dospěli jste (sem)“
3. os. mask.	<i>iktašd-am</i>	„dospěl (sem)“	<i>iktašdū-nim</i> „dospěli (sem)“
3. os. fem.	<i>iktašd-am</i>	„dospěla (sem)“	<i>iktašdā-nim</i> „dospěly (sem)“

- vznikne-li v perfektu připojením sufixu ventivu sled krátkých nepřízvučných vokálů, dochází k vypuštění krátkého nepřízvučného vokálu mezi 2. a 3. radikálem

3. os. sg. mask. **iktašad-am* „dospěl (sem)“ > *iktašd-am*

2. os. sg. fem. **taktašadī-m* „dospěla jsi (sem)“ > *taktašdī-m*

1. os. pl. *niktašad-**am** „dospěli jsme (sem)“ > *niktašd-**am***

napojování sufigovaných osobních zájmen za suffix ventivu

- sufigovaná osobní zájmena se napojují až za sufix ventivu
- konsonant *-m* ze sufixu ventivu se asimiluje ke konsonantu následujícího osobního zájmena

1. U akusativních tvarů sufigovaných osobních pronomin:

ventiv	suf. pron.		asimilovaný sufix	
			ventivu a pronomen	
*-am	-ni	>	-anni	<i>išappar-anni</i> „on(a) mě (sem) posílá“
*-am	-ka	>	-akka	<i>išappar-akka</i> „on(a) tě (m.) (sem) posílá“
*-am	-ki	>	-akki	<i>išappar-akki</i> „on(a) tě (f.) (sem) posílá“
*-am	-šu	>	-aššu	<i>nišpur-aššu</i> „my jsme ho (sem) poslali/y“
*-am	-ši	>	-ašši	<i>nišappar-ašši</i> „my ji (sem) posíláme“
*-m	-ni	>	-nni	<i>tašpar-nni</i> „ty (f.) mě (sem) posíláš“
*-nim	-ni	>	-ninni	<i>tašpurā-ninni</i> „vy jste mě (sem) poslali/y“
*-nim	-šu	>	-niššu	<i>išpurū-niššu</i> „oni ho (sem) poslali“

2. U dativních tvarů sufigovaných osobních pronomin:

*-am -kum > -akkum *ašpur-akkum* „poslal(a) jsem ti (sem)“

význam ventivu

- slouží k významovému upřesnění slovesných tvarů - především zpřesnění směru děje nebo pohybu
- u sloves pohybu naznačuje, že pohyb je směřován k účastníkům řečového aktu (mluvčí - adresát)

illik „šel/šla“ *illik-am* „přišel/přišla“

ublū „nesli“ *ublū-nim* „přinesli“

āllak-am „přijdu (k tobě)“ *āllak* „přijdu (někam jinak)“

- pokud sloveso pohybu nemá sufix ventivu, je pohyb směřován někam jinak, ne k účastníkům řečového aktu, nebo nemá jasný cíl
- ventiv se však může objevit i u sloves, která žádný směr činnosti nevyjadřují

tamkārum iptur-aš-šu „obchodník ho vyplatil“